

Socialdepartementet

Remiss av SOU 2024:60 Stärkt stöd till anhöriga Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga

Jönköpings kommun har fått möjlighet att yttra sig över Stärkt stöd till anhöriga Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som anhöriga (SOU 2024:60).

Bakgrund

Regeringen tillsatte i juni 2023 en särskild utredare med uppdrag att analysera och föreslå effektiva åtgärder som säkerställer ett ändamålsenligt och individanpassat stöd till anhöriga till personer som är långvarigt eller kortvarigt allvarligt sjuka samt till anhöriga som är barn. Uppdraget innefattar flera delar. Utredaren har bland annat analyserat behovet av en nationell stömlinje och lämnat förslag på åtgärder som säkerställer ett ändamålsenligt stöd till anhöriga som är barn.

Jönköpings kommuns synpunkter

Jönköpings kommun ser utredningens syfte och förslag som angelägna, då det finns behov att utveckla dagens arbetssätt och att tydliggöra och förstärka offentliga verksamheters ansvar kring frågan om att stötta anhöriga.

Enligt ett av förslagen i utredningen ska en anhörigkontakt erbjudas utan föregående individuell behovsprövning. Jönköpings kommun vill framhålla att även om insatsen inte är biståndsbedömd är det viktigt att det finns tydliga direktiv för hur kontakterna inom anhörigstöd ska kunna dokumenteras.

Utredningen föreslår vidare en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som ger socialnämnden en skyldighet att erbjuda en anhörigkontakt till anhöriga med ett särskilt behov av stöd. Redan idag har många kommuner, inklusive Jönköpings kommun, personal som arbetar som till exempel anhörigstödjare. Förslaget kan därmed innebära ökad likvärdighet över landet. Det kan dock vara svårt att avgränsa vilka anhöriga som är i särskilt behov av stöd och därför efterfrågas en tydlig vägledning på området.

Utredningen föreslår vidare att socialtjänstlagens nuvarande bestämmelse om stöd till anhöriga i 5 kap. 10 § SoL förtydligas. Det ska framgå av

bestämmelsen att anhöriga även ska erbjudas information och vägledning, utöver annat stöd. Jönköpings kommun instämmer i att information och vägledning kan fylla en roll, men i första hand bör konkreta stödinsatser erbjudas.

Barn som anhöriga

Av den nuvarande bestämmelsen om anhörigstöd i socialtjänstlagen¹ framgår inte uttryckligen att den omfattar barn. Utredningen föreslår därför att lagstiftningen förtydligas, och att det ska framgå att socialnämnden ansvarar för att ett barn, som är anhörig, får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Även hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen föreslås förtydligas så att det anges i lagtexten att vårdgivaren ska erbjuda barn som är anhöriga information, råd och stöd. Bestämmelserna ska även omfatta barn vars syskon drabbas av allvarlig sjukdom eller andra svårigheter.

Jönköpings kommun anser att utredningen lyfter fram ett flertal mycket viktiga insikter gällande barn och unga som anhöriga, bland annat dessa:

- Att i princip alla som utredningen haft kontakt med uppger att det bästa för anhöriga är att samhällets insatser till deras närstående fungerar och är samordnade. Anhöriga önskar också att beslut och insatser från vård och omsorg har ett anhörigperspektiv. Det innebär att vården och omsorgen tar hänsyn till den anhöriges behov av information och delaktighet, samt att den anhöriges insatser och behov uppmärksammas.
- Att barns anhörigskap i hög grad kan påverka deras livsvillkor. Barnen känner ofta oro, skuld och att de är ensamma om sin situation. Barnens anhörigskap kan också medföra att de tar ett orimligt stort ansvar för familjen, både känslomässigt och praktiskt.

Vissa barn stannar hemma från skolan eftersom de inte kan eller vill lämna sin sjuka förälder. Barnen löper också en hög risk att utsättas för våld eller på annat sätt fara illa. Barnens situation påverkar deras mående, utveckling, skolgång och sociala relationer. På längre sikt kan det leda till att barnet utvecklar egen ohälsa och att deras utbildning, framtida arbetsliv och ekonomi blir lidande. Barns utsatthet i detta sammanhang måste uppmärksammas i ett tidigt skede så att rätt stöd kan sättas in.

- Att många barn som är anhöriga upplever en ensamhet, och att ingen i sin närhet har det likadant som dem. Man känner sig

---

¹ Socialtjänstlagen 5 kap. 10 §

annorlunda. Man upplever ett väldigt stort ansvar, både över familjens omsorg men även kring familjens ekonomi. Samtidigt uttrycker barnet kanske inte egna behov av känslomässigt och praktiskt stöd.

Sammantaget innebär situationen att barn och unga tvingas ta ett ansvar som är helt orimligt för ett barn, till ett ofta mycket högt pris för barnets mående och utveckling.

Extra sorglig är insikten när det är ett faktum att andra delar av samhället har kännedom både om föräldrarnas eller ett syskons allvarliga sjukdom eller beroendeproblematik, och därmed kunde begränsat utsattheten för det anhöriga barnet.

Ett tydligare barnrättsperspektiv behöver säkras, eftersom barn som anhörigas rätt till bland annat trygghet, hälsa, utbildning och frihet riskerar att inte tillgodoses.

Barn känner inte alltid till vilka rättigheter de har. De behöver därför hjälp att få kännedom om dessa, tillsammans med information om vilka insatser samhället faktiskt erbjuder. Utgångspunkten måste vara att det är vuxna i samhället som har ansvar att söka upp barn som är anhöriga för att erbjuda stödinsatser, inte tvärtom.

Utredningens analys är att det finns en särskild utmaning i att komma i kontakt med anhöriga till personer som inte tar emot några kommunala insatser, anhöriga till utrikesfödda och andra minoritetsgrupper, något som också noteras i tidigare studier.

Avseende gruppen barn går det inte komma ifrån att skolan och elevhälsan har en avgörande roll och betydelse avseende stödet till barn som anhöriga. Barnen befinner sig dagligen i skolan, och kan på olika sätt signalera behov.

Därutöver behövs en tydligare samverkan mellan skolan, hälso- och sjukvården samt socialtjänsten för att skolans personal ska känna till barnets situation. De legala eller organisatoriska hinder som kan finnas behöver undanröjas.

JÖNKÖPINGS KOMMUN

Ann-Marie Nilsson
Kommunalråd

Johan Fritz
Stadsdirektör